

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 40.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: J. Natek
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Kolodvorska 23 • Tisk Jugoslov. tiskarne (J. Kramarič)

Ljubljana, 1. februarja 1940

Leto VI — Številka 18

Komunizem na naših srednjih šolah

Sunek v sršenovo gnezdo

„Straža v viharju“ je v svoji 17. številki objavila 11 točk, v katerih so povzeti glavni načini in oblike, v katerih se trenutno javlja komunizem po naših srednjih šolah. Iz članka je razvidno, da je komunizem po slovenskih srednjih šolah dokaj šibak. Vendar pa se v eni ali drugi prikriti obliki javlja povsod.

V novoletni številki „Slovenca“ je narodni voditelj dr. Korošec označil tri glavne notranje sovražnike naroda in države: komuniste, framazone in tujce.

Ugotovili smo, da med dijaki zaenkrat neposredno deluje samo prvi iz te trojice: komunizem. Zato smo v izvrševanju novoletnega poziva našega narodnega voditelja osredotočili našo budnost na pojave komunizma.

Naše odkritje je dvignilo mnogo prahu. Kako tudi ne. Saj smo z močno lučjo posvetili v temne brloge sovražnika in osvetlili ves njegov življenjski prostor v vsej njegovi širini in v vseh njegovih rovih.

Dregnili smo v pravcato sršenovo gnezdo. Nismo organizirali lova na posamezne sršene, ampak razdrli smo jim gnezdo. To je seveda hujše od prvega in uspešnejše. Komunistični agitator ali komisar je slepo orodje na vzmeteh kominterne in njenih propagandnih podružnic. To orodje se da vsak čas zamenjati. Ni pa tako enostavno zamenjati ves sistem komunističnih propagandnih trikov in načinov. Odkrili in razčlenili smo jim ta sistem. In to je, kar jih je spravilo iz ravnotežja.

Zmerjanje z denuncijanti in podobno je že preveč obrabljena komunistična defenzivna lajna, da bi mogla koga oplašiti, najmanj pa nas, ki imamo s komunističnimi triki opravka že od našega nastanka dalje. Tudi naših strjenih dijaških straž po naših gimnazijah, učiteljskih in drugod ti prazni naboji ne bodo prestrašili. To naj nam komunistični krti, ki smo jim v njihove rove posvetili, le verjamejo. Pa tudi vsi oni, ki morda brez osebne krivde še ne poznajo komunizma in komunističnih pojavov, naj se rajše ne trudijo podučevati nas o tem, kaj je v borbi proti komunističnim pojavom denuncianstvo in kaj ne.

Vsem tem obljublamo, da bomo v bodoče še bolj budno in natančno osvetlili sleherni komunistični pojav po naših srednjih šolah, pa naj se pojavi na stranišču, ali pa za katedrom, ali v »literarnem« krožku ali pa na papirju »Slovenske mladine«.

Hočemo imeti jasno sliko naše srednje šole. Imena »Sokol«, »Jadranska straža« itd. nam ničesar pozitivnega za narod ne povedo, dokler nismo prepričani, da za njihovimi durmi ne pripravljajo komunističnih manevrov. Saj poznamo primer, ko je ves šahovski klub služil komunistom za življenjski prostor. Radevolje pa prepuščamo šolskim in političnim oblastem, da se zanimajo za nosilce komunističnih akcij. Mi se bavimo s komunističnimi pojavi, bodisi neposrednimi, bodisi posrednimi.

Dr. Anton Korošec je v novoletnem pozivu očital Slovencem, da smo v borbi proti trem glavnim državnim in narodnim sovražnikom slabi, neodločeni, obzirni in nezreli. Vsem omahljivcem in sentimentalnim ljudem, ki omahujejo že pod bedastim očitkom denunciantstva, priporočamo, da si dobro prečitajo dr. Korošev poziv.

Kaj mislite, da nas mika usoda Ukrajincev, Poljakov in Fincev? Ali, da mislimo stati prekrizanih rok in gledati, da bo iz Ljubljane, Maribora, Celja, Sobote itd. nastal slovenski Čačak?

Saj se vendar nismo pred šestimi leti zaman nazvali — **Straža v viharju**.

Komunizem na srednjih šolah

Bilten jugoslovansko antimarksističnog komiteta v Beogradu piše:

»Zakaj židovsko-marksistična boljševiška klika povsem svobodno in nemoteno rovari po Južni Srbiji?

V lanskem šolskem letu je bilo na gimnaziji v Čačku »čiščenje« v vrstah gimnazijcev-komunistov. Toda ta čistka ni zmanjšala komunistične agitacije in privrženosti, ampak jo tako potencirala, da je danes število komunistov na omenjeni gimnaziji še večje. Pred kratkim so izdali dijaki — celo proglas z jasno komunistično tendenco, naperjen v prvi vrsti proti vodstvu šole.

Pa ne samo to, tudi v sokolskih vrstah

imajo prvenstveno besedo, dalje, vojno-tehnični zavod v Čačku je prenapolnjen s komunisti.

Nekateri dijaki in profesorji so se zgražali nad našim zadnjim člankom v »Straži v viharju« z dne 16. januarja. Popolnoma po nepotrebnem; pravočasno je treba odkriti komunistične zanke in jih v kali zatreti; ničesar se oni, ki stoje v ozadju za dijaki, ne boje bolj kot luči. Skrbeli bomo pravočasno, da ne bodo nastali pri nas razni »Čački«.

Pri nas, hvala Bogu, komunizem med dijaki ni vkoreninjen kakor v južnem Čačku. To, kar imenujemo »komunistično«, je bolj sport kakih posameznih zanešenjakov, neke vrste moda, neka nalezljiva nergaška miselnost, ki je večinoma še na površju. So pa v ozadju neodgovorni, zlonamerni elementi, ki zlorablajo mladinski idealizem in take neizkušene dijakke speljejo v svoje vode, da se znajdejo nehote in nevede v neki nergaški fronti proti slovenski in katoliški mladini. Z velikim začudenjem se nekega dne prebude kot marksisti, čeprav niti ne vedo ne, kaj vse to točno pomeni. Če bi človek te mlade ljudi vprašal, kaj je marksizem ali komunizem, bi večina njih ne vedela točnega odgovora. A odtrgani so od bloka druge mladine in pubertetska fantovska samozavest se vzbuja in jih v začetni opoziciji bolj in bolj utrjuje. Proti temu je eno samo zdravilo: popolnoma jasna obsodba od strani učiteljskega zbora in brezkompromisno razkrinkanje takih začetnih jeder levičarstva. Morda bi pri tem kdo prišel v preiskavo, ki je nedolžen; toda ne bo mu težko, take sume odvrniti od sebe.

Nepravilno in nepedagoško bi bilo, pustiti take pojave kar v nemar, češ, to so mladostni pojavi. Nasprotno: treba je začetne simptome skrbno zasledovati in v kali zadušiti. Iz nedolžnega prehlada nastaja večkrat jetika; tako tudi iz srednješolskega levičarstva akademski komunizem. Najbolj hvaležni bodo ob koncu tisti, ki so bili pravočasno rešeni.

Pazimo na našo srednjo šolo!

Komunisti so bili do sedaj na naših srednjih šolah pri svojem delu nemoteni. Sistem srednješolskih organizacij jim je to omogočil. Zanje je bilo dovolj, da so v dijakih gradili

materialistični temelj, ki je bil potem sprejemljiv za komunistično demagoško (Sokol, razna kulturna društva itd.).

Z našim člankom smo to idilo razbili. Presenečeni in v živo zadeti so zagnali velik hrup. Ubrali so svojo staro taktiko: proglasili so se za nedolžne žrtve, nam pa prilepili vzdevek denuncijant. Mi smo na to ponosni, ker je to za nas dokaz, da smo njihovi najnevarnejši in najresnejši nasprotniki. Nič ne prikrivamo, del našega programa je, da se načrtno borimo proti komunizmu in tega nikoli ne bomo opustili. Komunizem smatramo za najtežjo in najnevarnejšo rano na našem narodnem telesu in nobenega sredstva, ki bi nam pomagal popolnoma izžgati, ne bomo opustili. Zavedamo se namreč, da je to naša narodna dolžnost, dolžnost pravih katoličanov.

Pričakujemo, da nas bodo v tej borbi podprli vsi, ki odločajo o usodi naših srednjih šol. Nihče naj ne gleda na to vprašanje iz dnevnih političnih vidikov. Preveč smo že zamudili v tem pogledu, da bi se še obotavljali. Poudarjamo, da gledamo v uničenju komunizma na srednjih šolah osrednji problem boja proti komunizmu sploh. Vsakogar, ki bi nas pri tem iz katerega koli razloga oviral, bomo šteli med nasprotnike našega naroda in to nasprotnike novega reda in se proti takim tudi borili! Preveč resno pojmujeemo važnost srednjih šol in njih vzgojo za narodni razvoj, da bi mislili, da bi se v tem osnovnem duhovnem narodnem srcu razširila rakrana komunizma.

Z veseljem ugotavljamo, da so naš klic pravilno razumeli naši srednješolci, da so se s ponosom in samozavestjo postavili v prve bojne vrste. Nič naj jih ne plašijo vsa natolcevanja, krivična sumničenja in podtikanja komunistov, nič ne skrbi nerazumevanje onih, ki komunizma ne vrednotijo pravilno, ker so mrtvi udje narodovega telesa. V boju, ki bo nastal, ker se bo nasprotnik po svoji preizkušeni taktiki boril z vsemi nemoralnimi sredstvi, naj jih dviga misel, da je njih boj veliko narodno delo.

Pozno smo se dvignili, ne pa še prepozno! Kot smo na univerzi razgalili komunistični val in ga onemogočili, da je naša univerza v srečnem položaju, da je v tem pogledu lahko zgled obema univerzama v državi, tako hočemo prednjačiti tudi v našem boju, da očistimo našo srednjo šolo. Naša borba na univerzi bi bila namreč nepopolna in neuspešna, če ji ne bi uspeli na zdravi srednji šoli! In inteligenca je hrbtenica naroda, mi pa hočemo zdrav, močan narod in le temu velja vsa naša mlada ljubezen, vsa naša volja, naše moči!

Tako delajo

»Antiboljševistični Vade-Mecum« ki smo ga že v zadnji številki navedli, navaja po knjigi komunista Bewerja (Komunistična internacionala in njene sekcije, Paris 1932) točne podatke o organizaciji komunističnih celic, ki sestavljajo komunistične stranke.

Glavne naloge celic

Glavna naloga celic je, da »izrabijo vsako posamezno revolucionarno gibanje kot del proletarskega gibanja, ga razširijo, spravijo na višjo raven in ga povežejo z drugimi revolucionarnimi gibanji delavcev, da iz vsakega takega gibanja napravijo izhodišče za splošna delavska revolucionarna gibanja in za gibanja drugih delovnih in izžemanih slojev pod vodstvom delavcev... Strankino vodstvo mora biti vedno sposobno, da osredotoči svojo pozornost in moči na najvažnejša bojišča... Obenem morajo sistematično in kar najvztrajneje poskušati kar najbolj zajeti velika podjetja glavnih industrijskih panog z obratnimi celicami in skupinami.« Tega dela ne sme nič ovirati. »Ni zaprek, ni nasilja, ki bi moglo zlomiti trdovratno vztrajnost komunistične stranke.«

Organizacijska zgrajenost.

Osrednji odbori (centralni komite) strank, ki so v stiku z vodstvom Kominterne, delujejo preko okrožnih in krajevnih odborov. V okrožne odbore naj se postavljajo samo taki, ki so »svoje voditeljske sposobnosti dokazali v revolucionarni borbi mas in si pridobili zaupanje množic«. Odbori morajo biti v najtesnejši zvezi s komunističnimi celicami po podjetjih (za one, ki niso v podjetjih, organizirajo posebne celice po posameznih ulicah, n. pr. za žene delavcev, obrtnikov itd.) in morajo skrbeti, da podjetniki in policija z odpuščanjem in zapiranjem ne pretrgajo teh zvez.

Delo v celicah.

»Brž ko je član stranke sprejet v kako podjetje, mora o tem obvestiti pristojni odbor.

Ta ga bo seznanil z drugimi člani stranke (v podjetju) in mu dal potrebna navodila za njegovo delo. Celice posameznih podjetij so v stiku po krajevnem odboru, »na čelu vsakega obrata pa je tajnik ali tričlenski urad«. Členi celic si privzamejo posamezna izmišljena imena; o strankinih stvareh ne smejo nikdar govoriti, dokler se niso prepričali, da nihče nepoklican ne prisluškuje. Če govore s še nepreizkušenimi komunisti, morajo praviloma zamolčati, da so člani stranke. »Vendar mora v nekaterih primerih člen stranke javno poseči vmes brez ozira na možne represalije (n. pr. če je treba na zborovanjih javno braniti stališče stranke, vendar naj v tem primeru raje govore komunisti iz drugih podjetij) ali če je treba, pokazati zgled odločnosti in pripravljenosti na vsako žrtev, tudi žrtvovati življenje za interese proletariata. Na čelo masovnih gibanj, delavskih delegacij, obratnih in stavkovnih odborov itd. morajo skušati celice postaviti revolucionarne aktiviste in kolikor le mogoče one, ki so organizirani v celicah. Toda masa naj jih ne voli kot komuniste, ampak kot izkušene, odločne in dosledne zagovornike koristi mase.« V celicah se delo porazdeljuje. »Najvažnejše naloge se zaupajo izkušenim sodrugom, ki zanje odgovarjajo.« Ti si poiščejo pomočnike tudi med simpatizerji. »Tako je zopet en »aktiven« pripravljen, če stare aktiviste pozapro ali jim stranka dodeli nove naloge.«

Med najvažnejšimi deli v celici so: stalna zveza s strankinim odborom, vodstvo vseh strokovnih akcij v obratu, razširjanje strankinega glasila ter revolucionarnega čtiva, izdajanje tajnega obratnega glasila, ki je najučinkovitejše sredstvo, da ostane stik z masami in vpliv nanje močan ter stalen.

Socialni rak.

Tako delo komunistov, ki nam ga slika Vade-Mecum po prvih virih, je podobno zahrbtnemu in dolgo neopaznemu razkranjanju raka. Kakor pa je za bolnika usodno, če prične zdraviti raka prepozno, tako je tudi država obsojena na pogin, če se komunizmu

pravočasno in odločno ne upre. Seveda pri tako prikritem in maskiranem delovanju komunistov ne smemo zahtevati od države, da vsakemu posebej dokaže, da je član stranke in organiziran v celici, ampak ji moramo priznati pravico, ki izhaja iz njene prvenstvene pravice do samoobrambe, da učinkovito onemogoči kvarni vpliv vsem onim, ki v pretežni večini zavestno, posamezne izjeme pa morda

tudi nezavestno, delajo po navodilih in ukazih zamejskih organizacij, v tem primeru Kominterne. Ne dajmo se pri tem zavajati od stokanja zavestnih filokomunistov ali zaslepljenih človekoljubov, češ da je to preganjanje. Dajmo raje stvarjem pravo ime: Borba proti komunizmu je samoobramba ter zato pravica in dolžnost vsake zdrave in življenja voljne družbe.

„Prostovoljna pokora“ in ples

»Ko je v Evropi izbruhnila vojna in se vsi narodi boje, da se požar razširi po vsej Evropi in uniči krščansko kulturo... naj bi mi z molitvijo in prostovoljno pokoro nagnili božjo Previdnost, da ustavi vihre vojske in nam prizanese...« tako je pisal ljubljanski škof jeseni v škofijskem listu.

Nadalje beremo te dni oklic za zimsko pomoč v časopisu v prid množestvilnim revežem.

Med resolucijami kongresa Kristusa Kralja beremo, da kongres Kristusa Kralja svari posebno mladino pred uživanjem želnosti našega časa in priporoča, naj se vsako leto v postnem času odpovedo vsem užitek.

Zdi se pa, da se pri nas kar vrstijo razne veselice. Mnogi mislijo, da brez plesa sploh ni družabnosti.

Zastonj se mi trudimo, da odvajamo mladino od takih veselice, dokler uživajo plesne veselice visoka pokroviteljstva in to ob najsvetejših dneh. Nikdar ne bomo mogli razumeti, da se je vršila veselica akademskega kluba montanistov: Skok čez kožo, vprav na predvečer Brezmadežne, in to pod visokim pokroviteljstvom vseh funkcionarjev prosvetne oblasti, od ministra do številnih profesorjev. Res se čudimo, da nikomur izmed vseh teh gospodov ni prišlo na um, da s tem izpodkopavajo vsa naša prizadevanja. Skrbno bomo sledili tem pojavom in jih osvetljevali v luči sedanje bede, sedanjih potreb, ko vidimo, da je polagoma pri sosednih narodih že sko-

raj vse, kar človek potrebuje, pod kontrolo države in se dobi samo na karte.

Plesne veselice stanejo mnogo denarja in so naravnost v posmeh v očigled bede, ki jo gledamo. Prav tako ne moremo razumeti, kako trpi oblast take bare, kot so v nebotičniku. Celo noč so ti lokali odprti in ob zvokih godbe ter skokih lahkomišelnih plesalk zapravljajo tam teden za tednom lahkomišelnih ljudi velike vsote denarja, tako da bi od tega, kar tak pohotnež zapravi v par urah popolnoči, lahko živela revna družina dva tedna.

Zato pozivamo oblast, naj v krvavem letu 1940 za pust in za post zapre vse nočne lokale po 12. uri in da naj kratkomalo prepove vse plesne veselice. Bržkone bo nam treba kakega Janeza Krstnika v velblodji koži, ki bo začel žigosati naše grehote.

FILM O BOJIH NA ZAPADNI FRONTI.

V mestu Nachod v severovzhodni Češki so bili prebivalci v začetku januarja priče nenavadnemu dogodku. V češki utrdbeni pas, ki je bil na tem mestu najmočnejši, so pripeljali tovorni avtomobili veliko število vojakov. Približno ena tretjina jih je bila oblečena v francoske uniforme. Kmalu je bilo čuti s trdnjavskega ozemlja močno streljanje, nakar je del utrdbe zletel v zrak. Filmski reporterji so napravili mnogo lepih posnetkov. Nato so se vsi jakli zopet odpeljali.

Dr. Ciril Žebot:

Socialno gospodarske naloge Banovine Slovenije (Nadaljevanje.)

VII. Organizem za uravnavanje našega gospodarskega življenja in njegovi oporni organi bodo morali poleg rednega uravnavalnega dela kot ga zahteva vsako narodno gospodarstvo še posebej naskočiti osrednje slovensko gospodarsko vprašanje: omejenost našega gospodarskega prostora — sorazmerna nerodovitnost naših tal — pomanjkanje rudninskega bogastva — revščina na kapitalih — pa sorazmerno velika gostota prebivalstva, tako da pri sedanjih razmerah ni mogoče vključiti v naš pridobitni tok vseh novih razpoložljivih delovnih moči.

Več sem o tem napisal v »Slovenču« z dne 22. decembra 1939 in se tu sklicujem na tamošnje sklepanje. Ponovim naj samo tole: za vsako ceno moramo priti do večjih kapitalov, da bomo mogli naše gospodarstvo primerne tehnično opremiti in izrabljati ves naš narodno-gospodarski potencial. Več ko uporabljamo kapitalov, bolj je človeško delo plo-

dovito. Pogoji temu pa je dvig kupne moči našega agrarnega prebivalstva, ki je še vedno naš glavni narodno-gospodarski činitelj. Agrarno kupno moč pa bomo mogli dvigniti le z združno-korporativno reorganizacijo kmečke trgovine, z intenzifikacijo naše agrarne proizvodnje in s postopnimi bonifikacijami zamenjenih zemeljskih predelov. To delo bo obenem dvigalo kupno moč našega kmečkega prebivalstva in večalo povpraševanje proizvodov drugih neagrarnih pridobitnih panog. Povečana agrarna kupna moč pa bo s svoje strani zopet razširjala trge v drugih pridobitnih panogah. Kljub vsemu temu pa kapitalov še vedno ne bo, ako ne bo rasel smisel za velikopotezno narodno varčevanje (pa ne v skrinjah in nogavicah!), in se sorazmerno redki kapitali ne bodo razmetavali v investicije, ki bi v zavestno-uravnavanem gospodarskem življenju smele priti le drugotno v poštev. Kajti ne pozabimo nikdar na temeljne resnice narodno-gospodarske vede: za oštvaritev kapitalov je treba varčevati in investirati. Namesto potrošnih dobrin nabav-

ljati pridobitne dobrine. Kadar se investira brez predhodnega varčevanja, t. j. kadar se nabavlja več pridobitnih dobrin, ne da bi se odreklo delu užitnih dobrin, se izziva inflacija. In kadar se varčuje po »skrinjah in nogavicah«, t. j. kadar se varčuje, ne da bi se investiralo, z drugimi besedami, kadar se skrči nakup užitnih dobrin, ne da bi se istočasno povečala nabava pridobitnih dobrin, se izzove deflacija. Če hočemo govoriti praktično, gre za to, da bomo spravili skupaj toliko kapitalov, da bomo mogli letno investi-

rati do 200 milijonov več lko doslej. Le tako bomo mogli zaposliti na domači zemlji to, kar nam je v preteklosti letno uhajalo v svet.

Če so problemi veliki, so naloge težke. Če pa so naloge težke, mora biti volja močna. Za močno voljo pa je potreben optimizem. Za tega pa imamo vse razloge, če pomislimo, da smo kot organiziran političen narod šele začeli živeti. Pričakovana banovina Slovenija bo šele pogoj našega polnega življenja. Zato pa pokonci glave in pripravimo se na čas, ko bo treba zavijati rokave.

Naznanilo!

Vsem cenjenim naročnikom naznanjamo, da sta se uprava in uredništvo »Straža v viharju« preselila v Kolodvorsko ulico 23. Prosimo vse cenjene naročnike, da odslej pošiljajo vse dopise za upravo in uredništvo na nov naslov. Prosimo tudi uprave vseh listov, ki jih dobivamo v zameno za »Stražo v viharju«, da blagovolijo svoje liste pošiljati na nov naslov Kolodvorska ulica 23.

Uprava in uredništvo.

Akadska akcija v l. 1939/40

Na lanskoletnem občnem zboru januarja 1939 je bilo sklenjeno, da postane Akad. akcija začasna reprezentanca slušateljev slovenske univerze. Po tem sklepu postaja AA tudi vrhovni akademski forum, kjer se rešujejo vsa vprašanja, katera zadevajo slovenskega akademika.

Toda po krivdi liberalnih akademikov, ki so imeli letošnjo poslovno dobo v AA predsednika in s tem vodilno vlogo, ni prišlo do realizacije tega sklepa. Še več, po njihovi »zaslugi« je to leto AA igrala klaverno in neplodno vlogo. Namesto akademskega delovnega centra za slovensko univerzo (kakor je bila v prejšnjih letih) je postala torišče političnih obračunavanj in borb.

Prvi znak za politizacijo akcije je dal

liberalno-marksistični volilni sporazum,

ki je imel čisto določen politični namen. V vsej jasnosti je bil naperjen proti slov. kat. akademikom, kot predstavnikom čistega in neizpačenega slovenskega programa. Ta »ljudska fronta« je bila proti interesom slovenske univerze in slov. naroda, a v interesu raznih, našemu ljudstvu odtujenih strankarskih formacij.

Liberalni Kramerjevi jugo-unitaristi in levičarski privrženci so s to politično koalicijo postavili na prvo mesto politično borbo pred strokovnim delom in tako dokazali, da so njihove besede o »strokovnosti« neresne.

Kaj so delali?

Vse njihovo »strokovno« delo je obstajalo iz nekaj sej, ki so bile neplodne. Takoj prvega predloga, da predsednik odloča v slučaju enakosti glasov, predsednik sploh ni hotel dati na glasovanje in s tem dokazal, da nima volje do resnega sodelovanja z ostalimi odborniki. Hotel je kooptirati v odbor svoje marksistične zaveznike, kar se mu pa seveda ni posrečilo. Marksisti so se namreč s svojim glasovanjem za liberalne kandidate **odpovedali** delu za slovensko univerzo, dasi imajo vedno to na ustih, da prikrivajo svoj pravi obraz.

Da bi lahko napadali vladno in slovenske zastopnike v njej, češ, da se premalo brigajo za potrebe slovenske univerze, — so ovirali vsako pozitivno delo. V njihovem ideološkem programu je integralno jugoslovenstvo, zato jim je rast slovenske univerze in s tem samobitne slovenske kulture bodeč trn v peti, katerega navidezno tolerirajo, a skrivaj ga skušajo izdreti.

Razumljivo je, da so svojo volilno »zmago« politično rabili, toda da delati niso hoteli, se jasno vidi tudi iz tega, da njihov predsednik v dobi od Velike noči do svojega odstopa, — torej polnih 7 mesecev — ni sklical nobene seje. Vse kar je storil je bila ena delegacija v Belgradu, ki je šla intervenirati za tiste kredite, kateri so bili ravno en dan prej odobreni...

Končno so se z bali težkega zagovora pred svojimi volilci in so podali:

demisijo.

Najprej se jim je izmaknil tov. tajnik Savnik Dušan, ki je dne 11. nov. po volitvah v DSJF pred pričami izjavil, da je »zaradi študija« odstopil in to že javil predsedniku. Njegov

mesto je avtomatično izpolnil izvoljeni namestnik tov. Lenger Zvonko, ki je na seji dne 14. nov. prevzel posle. Kmalu nato, t. j. 20. nov. so odstopili še predsednik in dva odbornika. Začasno vodstvo AA je nato prevzelo ostalih pet odbornikov s predsedniške posle vodečim podpredsednikom na čelu. Ta odbor je povsem sklepčen in legalno vodi akcijo do občnega zbora.

Sedaj se perejo.

Da prikrijejo svojo polomijo so pred nekaj dnevi izdali letak, v katerem skušajo sebe oprati, zato krivdo zvrčajo na druge. Letak jasno kaže vso duhovno revščino liberalnega akad. tabora, ki se zadovoljuje s tako jalovimi argumenti. Zato se tudi ne splača o tem tukaj podrobneje razpravljati, to bodo napadeni že sami storili. Opozorili bi samo na nesmiselnost njihove trditve, da so predali posle revizionalnemu odboru, kar je proti vsakim pravilom in običaju. Istega mnenja je tudi en revizor, ki priznava polno legalnost sedanjega poslevodečega odbora in je podal svoje oddeljeno mnenje.

Toda vse to pranje jim ne bo nič pomagalo, da bi mogli prikriti resnične in nepobitne vzroke svojega odstopa.

Toda mi jim pribijamo,

da so odstopili zato,

da vržejo senco za svojo nedelavnost ter oviranje rasti slovenske univerze na druge. To je njihov pravi obraz, to je njihova krivda, ki je ne opere nobeno jadikovanje, nobeno izgovarjanje in nobeno slepomišenje.

Naša borba.

Čeprav nismo imeli vodstva AA, se nismo niti za trenutek odpovedali svoji veliki borbi, ki jo vodimo ramo ob ramo z vsemi slovenskim ljudstvom za popolno slovensko univerzo. Nobene prilike nismo zamudili, da ne bi posredovali za njen napredek in njeno rast. Uspeh ni izostal. V lanskem preračunu je dobila naša univerza prvič večji znesek izrednih kreditov (27 milijonov).

V času, ko so smatrali Kramerjevi liberalci in komunistični izdajalci za potrebno, da se gredo igrati politiko z ostavkami in podobnim, takrat je zopet pravi slovenski akademik resno interveniral za slovensko univerzo.

Tako so se pretekli teden mudili v Belgradu zastopniki poslevodečega odbora AA, ki so posredovali v raznih vprašanjih izpolnitve slovenske univerze in akademskih zadevah. V delegaciji so bili poslevodeči podpredsednik AA tov. Ludvik Leskovar, ref. za medicino tov. Ivo Sever in ref. za tehniko tov. Herbert Slivnik.

Sprejeti so bili pri gradbenem ministru dr. Mihi Kreku, in predsedniku senata dr. Antonu Korošču, ki se je v nadenotnem razgovoru zadržal z delegacijo in se živo zanimal za vse podrobnosti vprašanj, v katerih je AA prišla posredovati ter tudi ob tej priliki slovenski univerzi zagotovil svojo pomoč.

Prosvetnemu ministru Boži Maksimoviču je delegacija predložila spomenico, v kateri so obrazložene želje vseh Slovencev, naj

se ob 20 obletnici slovenske univerze uzakoni popolna medicinska fakulteta, takoj pa bi se naj odprla peti in šesti semester. Poleg tega naj se odobrijo krediti za izgradnjo anatomskega, histološkega in fiziološkega instituta. Tehniška fakulteta pa najbolj potrebuje zgradbo za aero- in hidro-dinamičnega laboratorija ter zavoda za elektrotehniko. Končno je v spomenici še prošnja za povišanje rednih dotacij, ki jih prejema posamezne fakultete.

Delegacija je obiskala tudi g. senatorja Smodeja in ga prosila, da pospeši ureditev nekaterih visečih štipendij in ustanov.

Zastopniki slovenskih akademikov so povsod našli mnogo razumevanja za težnje slovenske univerze.

Svetosavska proslava na univerzi

Kot običajno, je tudi letos bila na praznik sv. Save proslava v zbornici, na kateri je rektor dr. Slavič med drugim razdelil svetosavske nagrade naslednjim akademikom:

Na filozofski fakulteti: stud. phil. Bogo Grafenauer za temo: »Rimski limes v Jugoslaviji« (v znesku 500 din); stud. phil. Jože Gregorič za temo: »Gotska arhitektura v Sloveniji do leta 1430« (500 din); stud. phil. Rajko Rakovec za temo: »Komarji mrzličarji ljubljanske okoličice« (500 din); stud. phil. Marko Zalokar za temo: »Vegetacija ruderalnih in plevelnatih tal v ljubljanski kotlini« (500 din).

Na juridični fakulteti: stud. iur. Pavle Zupančič za temo: »Pojem naravnega prava v Ciceronovi filozofiji« (znesek 1200 din); cand. iur. Alojzij Martinc za temo: »Oblike oblastvene regulacije cen agrarnih pridelkov« (1200 din); cand. iur. Sergij

Tako trdno upamo, da se bo letošnje leto realiziral program slov. kat. akademikov, ki so pred leti postavili zahtevo: »Do 1940 — popolna slovenska univerza«. Z uzakonitvijo popolne medicinske fakultete se bo zaključila prva etapa borbe slovenskih akademikov za popolno univerzo. Takoj nato se bo poleg socialnih zahtev začela še borba za lastno veliko centralno univerzitetno poslopje, za moderno kliniko i. dr.

Slovenski katoliški akademiki gredo s temi vidnimi uspehi svoje nezlomljive borbe pogumno in neomahljivo naprej za svojim ciljem. Pri svojem delu se ne bomo pustili ovirati od nikogar. Kdor je pošten, nas bo podprl in šel z nami.

Vilfan za temo: »Pregled vsebine deželnih predprav slovenskih dežel« (1500 din).

Na tehnični fakulteti: stud. tehn. Dušan Kuščer za temo: »Razmerje med optičnimi konstantami in kemičnim sestavom mineralov cojzito-epidotove skupine in optična karakteristika zastopnikov skupine iz mej Jugoslavije« (znesek 1000 din).

Na teološki fakulteti: stud. teol. Peter Križaj za temo: »Problem suženjstva in Nova zaveza« (800 din); stud. teol. Tone Soklič za temo: »Razmerje med teologijo in filozofijo« (1200 din).

Podeljena je bila ob tej priliki stud. phil. Antonu Vratuši nagrada primorskega akademskega starešinstva za temo: »Leksikalni vpliv romanščine na slovenščino«; cand. iur. Sergij Vilfan pa je dobil nagrado Zveze zavarovalnih družb.

Nedeljske misli

Iz berila: »Ko bi človeške in angelske jezike govoril... in ko bi imel preroštvo in bi vedel vse skrivnosti ter imel vso vednost, tako da bi gore pretaoljal, ljubezni pa bi ne imel, nisem nič.«

Skupno življenje je brez ljubezni nemoogoče. Vsaj neka naravna dobrohotnost mora spajati ljudi. Če naravne dobrohotnosti zmanjka, se začnejo kroave dobe za človeštvo. Že sama naravna ljubezen ustvarja v sožitju ljudi čudovita dela, da jih človeški duh občuduje in opeva z najlepšim, kar premore besedna umetnost.

So. Pavel pa je v pismu do Korinčanov zapel slavospev nadnaravni ljubezni. Ta je še bolj ozvišena kakor naravna. Iz polnosti Pavlovega apostolskega srca, ki gori v nadnaravni božji ljubezni, je priorela čudovita pesem, ki nima primere v svetloem slovu. Na perotih najvišjega ozhičenja plava. Slavospev je ozvišen in otroško preprost obenem. Čudovito zgovoren je in vendar prozoren. Mogočen kot beseda preroka in ponižen kot molitev nedolžnosti.

Nadnaravna ljubezen je božji dar. Bog ga daje kot spremstvo posvečujoči milosti božji. Tako zelo je z milostjo v zvezi, da vselej, kadar ugasne ena, obe ugasneta. V srcu pa, v katerem gori božja ljubezen, se

tudi vsa naraona ljubezen prečisti, oplemeniti, poglobi in okrepi. Po nadnaravni ljubezni pa pridejo v spremstvu posvečujoče milosti božje še druge kreposti kakor razumnost, srčnost, pravičnost, zmernost, vera, upanje in vse morajo temeljiti ali koreniniti v ljubezni, sicer so tako rekoč brez prave oblike. Vse kreposti so mi v neki meri potrebne za popolnost. Nadnaravna ljubezen pa jih mora vezati. Zato jo so. Pavel imenuje vez popolnosti.

Ljubezen pa je potrpljiva, dobrotljiva, ni nevoščljiva, se ne ponaša, se ne napihuje; ni prešerna, ne išče svojega, se ne dá razdražiti, ne misli hudega; se ne veseli krivice, veseli pa se resnice, vse opraviči, vse veruje, vse upa, vse prenaša...

Ko bi vse imel, kar svet nudi; ko bi vse premogel, kar svet občuduje, ljubezni pa ne bi imel, nisem nič.

»Prizadevajte si, da boste imeli ljubezen!«

Na visoki šoli v Tientzinu, ki jo vodijo jezuiti in ki ima oddelke za inženirstvo, visoke zgradbe, trgovstvo in finančne vede, je vpisanih 1074 dijakov.

V Šanghaju je na visoki šoli Aurora 560 dijakov, na pripravnih tečajih 800. V dveh srednješolskih misijonskih zavodih je po 800 dijakov.

Češka knjiga

Decembra lanskega leta je bil na Češkem in Moravskem prirejen lepo uspeli Mesec češke knjige.

V mestih, pa tudi po vaseh so bile razstave češke knjige. V zvezi z razstavami so bile povsod slavnostne akademije, na katerih so govorili češki pesniki, pisatelji, novinarji in študentje.

V življenju malokategarja naroda je igrala knjiga tako važno vlogo kot v življenju češkega naroda. Mnogi narodi, v glavnem veliki, so si kovali usodo in bodočnost predvsem z mečem, nasiljem; če pa si ogledamo usodo češkega naroda, vidimo, da se je njegova preteklost razvijala pod vplivom in v znamenju knjige.

Knjiga je bila najmočnejša opora, vir utehe in vere v lepšo bodočnost v dobah največjega narodnega trpljenja in ponižanja. Knjiga, češka knjiga je bila tudi glavno sredstvo češkega narodnega prebujenja ob koncu 18. in v prvi polovici 19. stoletja.

Katere so bile te knjige? V srednjem veku, pa tudi kasneje do najnovejše dobe je bila to knjiga knjig — Sv. pismo. Nad to knjigo so se sklanjale najbolj pogosto češke glave, se zamišljale nad njeno miselno krasoto, globino in bogastvom in upale v uresničanje njenih idealov. Sv. pismu so se pridružile priproste pesmarice nabožnih pesmi, nastale v 12. stoletju. V glavnem so bili to slavni narodni korali: »Svatý Václave, vévodo české země«, »Hospodine, pomiluj ny«, »Jesu Kriste, ščedry dáce«. Z njimi je češki narod prosil, se zahvaljeval in slavil Boga.

V težkih časih po končani tridesetletni vojni, ko je bil češki narod oropan poslednjih ostankov svobode, je segal češki človek poleg teh knjig tudi po čeških kronikah; ob njih se je navduševal za slavno preteklost, obenem pa črpal moč za težko sedanost.

Nič manjše vloge ni imela češka knjiga v dobi narodnega prebujenja — ob koncu 18. in v prvi polovici 19. stoletja. Med češkimi narodnimi buditelji ne najdemo političnih voditeljev, govornikov, agitatorjev. Nasprotno. Češki narod so dvignili k samozvesti pisatelji, pesniki in znanstveniki. Na čelu so stali: Jožef Dobrovski — iz jezuitskega reda, imenovan patriarh slavistike, Jozef Jungman, prvi organizator češkega literarnega in znanstvenega življenja, Jan Kollar, slavni pevec »Slavy dcery«, oče panslavizma, F. L. Čelakovsky, pesnik in zbiratelj ljudskih pesmi, Šafařík, avtor »Slovanských starožitností«. Njih najmočnejše in skoraj edino orožje je bila češka knjiga. Malone v vsakem češkem mestu in vsaki vasi so imeli ti buditelji navdušene sodelavce med katoliškimi duhovniki in učitelji. Ti skromni in preprosti rodoljubi so veliko prispevali k zmagi češkega narodnega preporoda z ustanavljanjem čeških čitalnic, domoljubnih društev in prirejanjem gledaliških predstav. Tako se je češki knjigi pridružila živa beseda, ki se je oznanjala tudi v najtežjih časih v čeških cerkvah.

V šestdesetih do osemdesetih letih preteklega stoletja je nastopila v češkem narodnem življenju doba živahnega narodnega gibanja: nastala so mnoga društva, ustanovljeni so bili prvi večji časopisi, začela se je doba velikih ljudskih taborov. Češki narod je dobil znamenite političnega voditelje: F. Palackega — »otec naroda«, F. R. Riegera, A. Pražaka. Češka literatura ima v tej dobi slavne predstavitelje svetovnega slovesa v Karlu H. Machu — ki je dosegel višek slave 20 let po svoji smrti —, v Janu Neruda, Jaroslavu Vrchlickem, v Juliju Zeyer, v J. V. Sladkovem in v drugih.

Pomen češke knjige v narodnem življenju si ni zmanjšal; njen široki vpliv se je povečal v vse smeri. Čehi imajo v tej dobi poleg knjig

za priprosto ljudstvo tudi dela z visoko miselno in umetniško ravno v vseh panogah: pesniške, filozofske, znanstvene, praktično-strokovne; a poleg izvirnih knjig najdemo prevode z vseh svetovnih literatur.

Vse te vrste knjige so naše bralce v vseh plasteh naroda, razširjene so povsod, kjer bivajo Čehi in so tako pomagale ustvariti znatno višjo povprečno izobrazbo češkega človeka, ki se javlja zlasti v zrelosti in zavednosti češkega kmeta in delavca. Po pravici tujina naziva Čeha: »narod čitateljev«.

Pred svetovno vojno je češka knjiga širila in netila med češkim narodom nado in vero v izpolnitev pravične in najsvetejše zahteve — zahteve po politični samostojnosti v lastni državi.

Z ljubeznijo, ponosom in hvaležnostjo se spominja češki narod v sedanji viharji in zanj težki dobi na važno poslanstvo svoje knjige v narodnem življenju. Ona ga je predvsem v kratki dobi sto let vzgojila v samozavesten in duševno močan narod in mu tako pripravila pot do svobodne narodne države.

ln tudi v sedanji težki dobi, ki je češki narod oropala državne samostojnosti, ta knjiga ne bo dovolila, da bi zašel v obup, pa četudi pritisk dosegel najvišjo mero.

Kakor nekoč v preteklosti, tako gospodari tudi danes tuja roka v čeških knjigarnah. Zopet so bili objavljeni sezname prepovedanih knjig. Na seznamu so knjige, v katerih javno odmeva neudušljiva češka tožba po svobodi.

Vpliv knjig pa ni mogoče zatreti; čim bolj so nekatere knjige prepovedane, tem večjo pozornost budijo, s tem večjo vestnostjo jih mladi rod čita.

ln to poslanstvo češke knjige bo tudi v bližnji bodočnosti opravljalo iste naloge kot pred 30 leti.

ČLANSTVU AKADEMSKE AKCIJE!

Zaradi pravno-zgodovinskih izpitov na pravni fakulteti in zaradi zaključka zimskega semestra, javljamo članstvu, da se skupščina Akademске akcije ne bo vršila dne 31. januarja in 1. februarja, kakor smo prvotno javili, ampak jo bomo sklicali po počitnicah.

Do te redne skupščine pa bo sedanji odbor vodil vse tekoče posle.

+ Dr. Pavel Grošelj

Ljubljansko univerzo, posebej še medicinsko fakulteto je zadel težak udarec. Umrli je zopet velik slovenski znanstvenik, biolog dr. Pavel Grošelj. Kaj bo z našo univerzo, če nam bodo umirali taki možje. Pred leti je umrl dr. Šerko, sedaj dr. Grošelj.

Pokojni dr. Grošelj se je rodil v Ljubljani l. 1883. Po dovršeni gimnaziji je študiral na Dunaju. Po prevratu so mu ponudili mesto docenta na zagrebški univerzi, pa je raje ostal v Ljubljani in pomagal pri zgradbi naše Almae matris.

Svoje poslušalke je pri predavanjih pritegnil s svojo besedo, s katero je odkrival mladim vedoželjnim dušam tajne življenja. Za študenta je imel čuteče srce. Bil je blag in plemenit značaj. V vrstah slovenskih mož bo ostal vedno med prvimi.

Kartuzijani in kartuzija Pleterje, 143 str., 106 slik v bakrotisku, vzoren tisk na najfinem šamoa papirju, velja s poštnino 40 din, za dijake 20 din.

Kritika se je zelo pohvalno izrazila o tej zanimivi in krasno opremljeni knjigi.

Knjigo: Kartuzijani in kartuzija Pleterje pošljamo zastoj vsem dijaškim knjižnicam, ki jih bodo zahtevale.

Naslov: Kartuzija Pleterje, p. Šent Jernej, Slovenija.

R. Čuješ:

Sperans — Ušeničnik

V lanskem letniku »Sodobnosti« (L. VII. 1939) je neki skrivnostni Sperans objavil v 9/10. in v 12. številki polemiko: Dr. Aleš Ušeničnik in dialektični materializem. Ker je iz več razlogov zanimiva, si jo malo ogledmo!

Polemika razpade v dva dela. V uvodu Sperans ugotavlja: »Ne da bi ga kdor koli obširneje teoretično branil, si dialektični materializem vtira pot v naše politično in kult. življenje« (S. 485) in še: »Boj proti dialektičnemu materializmu je potemtakem namenjen novim socialnim težnjam ljudskih množic.« (S. 485.) V prvem delu polemike, nekaki apoteozi filozofskega materializma, ugotavlja, »da je boj med idealizmom in materializmom, ki spremlja ves razvoj človeške družbe, prav za prav samo oblika orjaškega boja med reakcionarnimi in naprednimi družbenimi silami. Neprestani napadi na dialektični materializem imajo isto ozadje.« (S. 489/490.) In samozavestno konča: »Historični materializem daje človeštvu v roke ključ za spoznanje teh (materialnih družbenih — moja opomba) sil. Njegova spoznanja potrjuje praksa, potrjujejo jih veliki boji sedanosti. Zato je tudi postal svetovni nazor najnaprednejšega razreda sedanosti.« (S. 490.) Šele drugi del je posvečen pravi polemiki z Ušeničnikom, ki pa jo moremo upra-

vičeno označiti, da je »popačena, nesolidna in tendenčna, a predvsem tendenčna«.

Sperans je sramežljiv

Kljub zanesenosti in veri v končno zmagu materializma nad idealizmom, je pisec precej sramežljiv. Še svojega imena noče izdati, kakor ga je tudi zatajil, ko se je skušal uveljaviti kot zgodovinar in napisal »Razvoj slovenskega narodnostnega vprašanja«. Prav tako pripiše citat na str. 489 »enemu vodilnih teoretikov dialektičnega materializma«, ne da bi ga imenoval. Celo pri navedbi dela »Materializem in empiriokriticizem« zamolči avtorja, čeprav bi moral to delo po njegovem mnenju poznati vsak, kdor hoče razpravljati o dialektičnem materializmu. Le toliko razbereš iz zveze, da ga je napisal eden »pravih nadaljevalcev Marksovega in Engelsevega dela.« (S. 607.) In šele če imaš pri rokah Ušeničnikov spis in primerjaš opombo na str. 66, kjer se »Ušeničnik čudi istemu avtorju »Materializma in empiriokriticizma« (S. 606, podčrtal jaz), zveš, da je to Lenin. Verjetno bo tudi citat na str. 489 pripisati Leninu in »marksistične ideolog« bi verjetno tudi lahko nadomestil z Leninom, ki se ga Sperans zaenkrat le še sramuje.

Zgodovinar Sperans je premalo kritičen

Ceprav se je Sperans skušal uveljaviti kot zgodovinar, vendar ni kar nič zgodovinsko

kritičen. Citat v uvodu pripisuje še listu »Mladi delavci« (S. 485), v drugem delu pa že »lističu »Mladi borci« in nadaljuje: »Žal je treba ugotoviti, da tudi akademik dr. Ušeničnik pogosto smatra raven »Mladih borcev« za primerno orožje, da bi se sovražnik spravil s sveta« (S. 608). »Gornji citat« (na str. 47) vsekakor ni »mladoborčevski«, ampak kvečjemu »mladodelavski«. Zgodovinarja nečastna je tudi trditev, da je »dr. Ušeničnikov spis... namenjen ljudskim množicam.« (S. 485.) Če ne ve, da izdaja zboriko »Naša pot« dijaška KA in da je namenjena predvsem katoliškemu dijaštvu in izobražencem, naj vsaj ne trdi, da je njegov spis namenjen ljudskim množicam.

Sperans se nekoliko pozno navdušuje za filozofski materializem

Iz že navedenih in sledečih citatov razvidimo, da se Sperans popolnoma pridružuje filozofskemu materializmu. »Napredni ljudje so to merilo (za objektivno resnico — moja opomba) vselej iskali v praksi, izkušnji in preizkušnji. Zategadelj je sleherni revolucionarna doba obrnila duha borečih se množic k stvarnosti, h konkretnemu svetu in razmeram. V filozofiji se je ta težnja izražala v napredku in zmagi materialističnih smeri, ki so pripravile ideološka tla naprednim političnim idejam. Filozofski materializem

je bil v tej ali drugi obliki »veroizpoved« domala vseh nakrednik, revolucionarnih gibanj poslednjih stoletij. Socialno nazadnjaštvo se je novim stremljenjem upiralo seveda tudi v filozofiji. Njegov ideološki svet se je ogibal praktične preizkušnje, zato je bila njegova filozofija beg v abstraktnost, v onostranost, v razne idealistične smeri tja do misticisma« (S. 486). »Reakcija, ki se upira naprednim družbenim težnjam, te svoje vloge ne more opravičiti z resničnimi znanstvenimi argumenti. Zato beži od materialističnih metod raziskovanja. Zategadelj tudi oficialna filozofija reakcionarne meščanske dobe ne more biti drugo kakor eklektična zmes, ki zavira napredek znanosti. Odtod razdrobitev idealistične filozofije v nešteto »šol« in »sistemov«, saj vseh struj ne vežejo nikaki drugi okvir razen skupnega bega pred objektivno resničnostjo« (S. 489). (Čudno je, da vidi Sperans v Rosenbergovi »nacistični filozofiji« — »zadnjo besedo idealizma« — S. 489. — Ali ni Rosenbergov razizem, ki mu »je kri zadnja, nerazložljiva in vse ostalo razlagajoča prvina vesoljstva« — Janžekovič: Filozofske osnove Rosenbergovega nazora, Čas 1939/40, št. I—II, str. 50 — »ki mu je kri zadnja metafizična skrivnost osebnosti in resnice« — Trstenjak: Filozofija »smrtonosne bolezni«, Čas 1939/40, št. III—IV, str. 109 — prav materializem?) (Nadaljevanje.)